सत्ताशास्त्र/अतिभौतिकी :
भारतीय व पाश्चात्य

अखिल भारतीय तत्त्वज्ञान परिषद

सत्ताशास्त्र / अतिभौतिकी

(भारतीय व पाश्चात्य)

:: संपादक मंडळ ::
डॉ.सुनंदा भुसारे
डॉ. सुरेंद्र गायधने
डॉ.सुनील साळुंके
डॉ.प्रभाकर किर्तनकार

अखिल भारतीय तत्त्वज्ञान परिषद
डिसेंबर २०१९

Co-ordinator
IQAC
Shri Guru Buddhiswami Mahavidyalaya
Purna (Jn) Dist. Parbhani - 431511 (M.S.)

Shri Guru Buddhiswami Shikshan Prasarak Sanstha
Shri Guru Buddhiswami Mahavidyalaya Purna (Jn.)
Estd. 1983

Co-ordinator
IQAC
Shri Guru Buddhiswami Mahavidyalaya
Purna (Jn) Dist. Parbhani - 431511 (M.S.)

अनुक्रमणीका

२३.सांख्य दर्शनातील अंधळ्या–लंगड्यासंबंधी शंका–प्रश्न !

–डॉ.वेदप्रकाश डोणगावकर .. 157

२४.सांख्य तत्वज्ञान (सत्ताशास्त्रीय दृष्टीकोन)–डॉ. आंबटकर वृषाली .. 163

२५.महानुभाव तत्वज्ञानातील सत्ताशास्त्र — डॉ. नवनाथ रासकर .. 167

२६.वंदनीय राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या विचारातील तत्वमीमांसा

–कल्याणी मेहेरे ..173

२७.जैन दर्शनातील जीव संकल्पना –प्रा.कु.सोनू मन्मथ स्वामी ..180

२८.जगाची उत्पत्ती : सांख्यांच्या विचारातून –प्रा.अलका विखुर्डेकर ..185

२९.जैन दर्शनातील सदवस्तुमीमांसा –डॉ. बालाजी मारोतीराव नरवाडे ..191

३०.मध्ययुगीन पाश्चात्य द्रव्य संकल्पना –डॉ. सुनील साळुंके ..195

३१.लुडविग फॉयेरबाख यांचे ईश्वरविषयीचे मत –डॉ. सुनिलदत्त गवरे ..210

३२.ब्रॅडलेचा विश्वविषयक सिध्दांत –डॉ. अजय नामा ..215

३३.मार्टिन हायडेगरची सत् संकल्पना –डॉ. बाळासाहेब मुळीक ..220

३४.सार्त्रचा अस्तित्ववाद –डॉ. कुलकर्णी स्वाती नागोराव ..225

३५.मिल्लची शास्त्रीय कारण संकल्पना –प्रा.डॉ.बाजीराव पाटील ..229

36.On Good Metaphysics -Dr.Sharmila Virkar ..232

37.Theories Of Soul, Karma And Eschatology In Indian Philosophy

-Dr. Vijay Srinath Kanchi ..241

38.Theory of Divine Creation in Nyāya and Christianity a Comparison -Dr.Rajen Lakra ..260

39.Understanding the thematic texture of modernity through Charles Taylor -Dr.Shinumol T.C ..270

40.Systematic Exposition of the Metaphysical Doctrines in Atharvashirsh- -Dhanshree Patrikar ..281

41.Ethics and Metaphysics -Prof.Pushpa Deotale ..289

42.A Parallel between Shankaracharya and Kierkegaard's Ontological Philosophy of Three Levels of Existence: A Possibility? -Dr.Amita Valmiki ..292

43.Bharatratna Dr. Babasaheb Ambedkar's thoughts on Democracy & Religion -Dr. Narayan Shankar Gadade ..298

44.Reality and Truth of some physical things in physics

-Prof. Mundhe A. M. ..310

Ku. S.A. Mundhe, Prof. Wakhmare M.N.

Co-ordinator
IQAC
Shri Guru Buddhiswami Mahavidyalaya
Dist. Parbhani

PRINCIPAL
Shri Guru Buddhiswami ...

1.भारतीय सत्ताशास्त्र

अखिल भारतीय...
शिवाजी महाविद्यालयाच्या स...
विषय 'सत्ताशास्त्र /अधि...
सत्ताशास्त्राची मांडणी भारती...
करणार आहे. येथे हे स्पष्ट...
सत्ताशास्त्रीय वा ज्ञानमीमांसी...
उपपत्तीची मांडणी पाश्चात्य...
नाही. त्या त्या दर्शनाचे सत्ता...
यांच्यात नेहमीच एक आंतरि...
नीतिमीमांसा यांच्या विषयी...
महत्त्वाचे कारण या सर्वांचा...
पाहू.

पाश्चात्य आणि भारत...
असे म्हटले जाते की, पाश्चात्य...
कुतुहलातून झाला तर भारतीय...
शोधण्यातून झाला. प्रायः सर्व...
हे मानवी जीवनाचे प्राप्तव्य म...
जोडीने परमानंद प्राप्ती (उदा...
आहे. दुःखनिरासाच्या आणि...
मुक्ती, मोक्ष, निर्वाण, कैवल्य अ...
संकल्पनांमध्ये भेद आहे हे नक्की...
तो म्हणजे हे 'प्राप्तव्य' आहे. आ...

7) स्त्री–पुरुष अर्थात प्रकृती–पुरुष यांच्या संयोगातून आपत्य (सृष्टि) जन्माला येते. अर्थात प्रकृती–पुरुष हे पती–पत्नीप्रमाणे जीवनसाथी असायला पाहिजे ! पण ते विभक्त होतात. परिणामी असा प्रश्न उपस्थित होतो की, पती–पत्नी हे काय विभक्त होण्यासाठीच असतात का ?

8) प्रकृती–पुरुष हे जर पती–पत्नीप्रमाणे जीवनसाथी नसतील तर त्यांच्यापासून जन्माला आलेल्या आपत्याला अर्थात सृष्टिला नैतिक मानायचे की अनैतिक ?

9) वास्तविक पाहता कपील मुनी यांनी प्रकृती–पुरुषाचा तत्त्वरूपात पुरस्कृत केले आहे.पण आचार्य गौडपादांनी या तत्त्वाचा अंधळा लंगडा,स्त्री पुरुष असा उल्लेख करुन त्या तत्त्वाचे तत्त्वपण वा द्रव्यत्व संपुष्टात आणले नाही का ?

10) कपील मुनींनी प्रकृतीला भोग्य, दास, सेवक, त्रिगुणी, जड, कर्म झाल्यानंतर निवृत्त होणारी, ओझे वाहूण नेणारी (उंट), चैतन्याची वृद्धी करणारी जड (गाय) म्हटले आहे. अशा या लक्षणांनीयुक्त असलेल्या प्रकृतीला गौडपादाचार्यांनी आंधळी व्यक्ती, स्त्री संबोधले आहे. परिणामी आजच्या स्त्री कडेही भोग्य, दास, सेवक, त्रिगुणी, जड, कर्म झाल्यानंतर निवृत्त होणारी, ओझे वाहूण नेणारी (उंट), चैतन्याची वृद्धी करणारी जड (गाय) म्हणून पाहावे का ? किंबहुना गौडपादांच्या या उपमांमुळे भारतीय समाजात 'स्त्री ही भोगवस्तू आहे, ती सेवक आहे.' अशा प्रकारची रुढ असलेल्या मानसिकतेला पोषक वातावरण मीळाले नाही का ?

एकंदर ईश्वरकृष्ण यांनी त्यांच्या सांख्यकारिका–11 याठिकाणी प्रकृतीचा 'प्रसवधर्मी' असा सांख्यकारिका–21 याठिकाणी 'प्रकृती–पुरुषाच्या सांयोगाचा' उल्लेख केला असल्यामुळे आणि त्यावर आचार्य गौडपाद यांनी भाष्य करित अंधळा, लंगडा, स्त्री–पुरुष, मुल इत्यादी उपमा वापरल्या असल्यामुळे वरिल शंका उपस्थित झाल्या आहेत.

●●●

24.सांख्य तत्वज्ञान (सत्ताशास्त्रीय दृष्टीकोन)

डॉ. आंबटकर वृषाली ओंकार
श्री गुरुबुध्दि स्वामी महाविद्यालय, पूर्णा

प्रस्तावना :

व्यक्तीची खरी ओळख ज्याने होते ते ज्ञान होय. अंतीम सत्य, अंतीम तत्व या सर्वाचा अभ्यास तत्वज्ञानाच्या क्षेत्रात केला जातो. जिज्ञासूवृत्ती हे मनुष्याचे वैशिष्टय आहे. याच आधारावर तो अनेक प्रश्नांची उकल करण्याचा प्रयत्न करत असतो. जिज्ञासू वृत्तीमुळे मनुष्याला सातत्याने काही प्रश्न उद्‌भवत असतात. यामध्ये मनुष्याला विश्व अस्तित्वाच्या अनुशंगाने प्रश्न पडतात. आणि या सारख्या प्रश्नांची उकल केवळ तत्वज्ञानाच्या क्षेत्रात करण्याचा प्रयत्न केला जातो. हा प्रयत्न तत्वज्ञानाच्या ज्या भागात केला जातो त्याला सत्ताशास्त्र असे म्हणतात.

अभ्यासाच्या सोयीकरीता तत्वज्ञानाची दोन विभागात विभागणी केली आहे. ती म्हणजे भारतीय व पाश्चात्य दर्शन अशी होय. संपूर्ण तत्वज्ञानाचे अंतीम उद्‌दीष्ट हे आहे कि अंतीम तत्वांचा किंवा आदय तत्वांचा शोध घेणे होय. या मध्ये भारतीय तत्वज्ञानाचा देखील समावेश होतो. सांख्य तत्वज्ञानाने आपल्या सत्ताशास्त्रीय सिध्दांताच्या आधारावर संपूर्ण तत्वज्ञानाची उभारणी केली आहे.

भारतीय तत्वज्ञाने :

अस्तीक दर्शने : यामध्ये अशा दर्शनांचा समावेश होतो की जी दर्शने वेदांचे प्रामाण्य मानतात. सांख्य, योग, न्याय, वैशेषिक,पुर्व मीमांसा व वेदांत ही ती आस्तीक दर्शने होत.

नास्तीक दर्शने : ज्यांना वेदांचे प्रामाण्य मान्य नाही ती नास्तीक दर्शने होत. यात तीन नास्तीक दर्शनांचा समावेश होतो. ते म्हणजे बौध्द,चार्वाक,जैन

Coordinator
IQAC
Shri Guru Buddhiswami Mahavidyalaya
Purna (Jn) Dist. Parbhani - 431511 (M.S.)
PRINCIPAL
Shri Guru Buddhiswami
Purna (Jn.) Dist.